

Històries de vida i educació social

Neus Alberich González
Eva Bretones Peregrina
Josep Ros Nicolau

PID_00192626

Material docent de la UOC

Neus Alberich González

Quan era petita en les celebracions familiars m'agradava seure a escoltar les històries que explicaven els grans. Sempre he tingut fam d'històries i les he buscat a la literatura, al cine, en la gent que m'ha envoltat i, també, en la gent amb qui he treballat. Vaig estudiar Història, però en part pels meus interessos per les històries en minúscula en detriment d'una història més global, vaig anar a parar a l'antropologia. La recerca antropològica m'ha portat a conèixer moltes històries, històries d'allà (sobretot del món àrab, àmbit en el qual em vaig especialitzar) i d'aquí (persones que han migrat, el meu àmbit de treball els darrers anys). I a contrastar els meus punts de vista amb els dels altres, dubtant de l'existència de certeses absolutes.

Eva Bretones Peregrina

Davant el mirall jugava a ser la protagonista. El meu relat, davant un periodista (que en aquell / el meu món era francès), em va permetre llavors imaginar la bellesa, els matisos i la rellevància de tota història singular. Entendre la història d'altres em va portar a buscar respostes en la pedagogia. La seva mirada (llavors) no s'atrevia a escoltar els seus relats. Escoltar-los em va permetre (i segueix fent-ho) descobrir algunes certeses i no pocs dubtes. L'antropologia va ser el meu primer interlocutor. L'acompanyament educatiu d'adolescents i joves amb dificultats de participació social, la meua guia. I la docència a la universitat, el meu espai de reflexió i el meu terapeuta. Avui segueixo buscant en altres (i sempre en mi) respostes.

Josep Ros Nicolau

Primer va ser el descobriment de personatges en la literatura; després, la literatura que hi ha en totes les persones. Vaig començar més tard els estudis d'Història per continuar i acabar amb les històries sorgides de l'antropologia. Amb aquest equipatge vaig continuar indagant i buscant històries personals que el van anar enriquint: anarquistes i refugiats de la Guerra Civil, joves immersos en subcultures musicals, joves en situació d'exclusió social, membres de minories ètniques, històries sorgides de velles fotografies. Persones amb vides per explicar, mons per conèixer.

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats per la professora: Eva Bretones Peregrina (2012)

Primera edició: setembre 2012

© Neus Alberich González, Eva Bretones Peregrina, Josep Ros Nicolau

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2012

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, SL

Dipòsit legal: B-20.485-2012

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Voldria agrair especialment les contribucions en aquest treball d'aquelles persones que han respost a les meves demandes amb generositat i m'han brindat els seus suggeriments, coneixements i experiències. A Conxi San Martín li agraeixo les seves reflexions i propostes sobre l'ús de les històries de vida des de l'àmbit de la psicologia social i la memòria històrica, una col·laboració extensa i desinteressada que he apreciat molt i espero doni més fruits. A Noemí J. Bartomeu pel seu entusiasme contagiós a l'hora de teixir ponts entre diferents disciplines, per compartir sabers nascuts de l'experiència i d'altres fonts heterodoxes, també pel seu esperit crític i creatiu que m'acompanya des de fa tants anys. A Manel Casanova, per compartir les reflexions sobre la seva experiència professional com a educador i l'ús de les històries vitals, espero que algun dia es decideixi a escriure la seva història de vida professional, en seré una lectora devota. A Elisenda Polinyà un nòdul de xarxes de coneixement i professionals que no dubta a compartir. A en Pere Martí per explicar-me les seves experiències de treball de la memòria, en l'àmbit de la vellesa. A Laura Marino i Angi Morillo, amb qui vaig compartir vivències professionals i créixer com a professional de l'acompanyament en un moment de formació, i que cadascuna des del seu àmbit de treball continuen acompanyant-me i aportant-me amb la seva experiència i els seus descobriments, que quan els compartim són sempre útils i inspiradors. A David El Cacho pels seus comentaris i referències sobre la resiliència i a Anna Punyet, que des de la seva modestia, m'ha fet descobrir treballs i autors molt interessants per a aquest treball. A Jordi Alberich per la seva ajuda a l'hora de trobar els mots precisos i adients en la traducció de conceptes d'altres llengües.

I, finalment, encara que hauria d'estar en el primer lloc, a la Maia, l'educadora que m'ha brindat el seu temps, les seves vivències i m'ha regalat un temps molt valuós. Per la seva predisposició en l'elaboració de la història professional d'una educadora social (projecte que s'ha fet seu), comprenent la finalitat que es buscava, i anant més enllà d'allò que se li demanava, facilitant enormement la meua feina. Ha volgut mantenir la seva identitat en l'anonimat, però ella és la veritable autora del relat.

Introducció

Cada vida és única. Cada persona té una història personal (o diverses) per narrar. Les històries de les persones no són les seves vides, però ens apropen a com les viuen. Atansar-nos a les històries de vida de les persones que acompanyem com a educadors i educadores és apropar-nos a la singularitat i a la complexitat de tota existència.

I aquest és l'objectiu de l'assignatura *Històries de vida i educació social*: acostar-vos a una tècnica de recerca que permet, a partir de les vides de les persones, comprendre millor la realitat social en la qual estan i estem immersos. Matisant, qüestionant i construint la nostra praxi professional.

Optar per les històries de vida a l'educació social significa reconèixer, valorar, i comprometre's amb la importància de l'experiència individual i col·lectiva, des del quotidià de les persones, per a construir coneixement professional.

I tot inici reclama d'una comprensió. Abans de començar a utilitzar les històries de vida ens cal apropar-nos a la teoria per tal de conèixer en què consisteixen, com s'elaboren i quines són les seves possibilitats. Però, i sobretot, per a saber-les aplicar a la nostra professió.

Aquest manual està dividit en tres mòduls. El primer mòdul té vocació introductòria. El primer apartat, "**Què són les històries de vida?**", ens introdueix a les tècniques biogràfiques tot definint les diferents tipologies. Això ens permet revisar alguns dels referents teòrics que van propiciar el context teòric a partir del qual van proliferar les tècniques biogràfiques, i presentar diferents obres de referències basades en històries de vida.

En el segon apartat, "**Com es fa una història de vida?**", es reflexiona sobre quins són els motius per a escollir aquesta tècnica en l'àmbit de la recerca, donant a conèixer algunes de les seves principals aportacions i, proporcionant una guia sobre com enfrontar l'elaboració d'una història de vida que es fixa en les diferents etapes que ha de seguir l'investigador: des de la selecció dels informants fins a la fase final de publicació.

El segon mòdul del manual fa referència, en la seva totalitat, a l'ús de les històries de vida a l'educació social. El primer apartat, "**Històries de vida com a tècnica de recerca en l'educació social**", presenta els tipus d'objectes d'estudi dels quals les històries de vida poden donar compte. I fa un repàs de les aportacions i de les funcions que poden fer a la recerca educativa.

El segon apartat, “**Els relats biogràfics com una forma de donar sentit a la pròpia persona**”, posa l’èmfasi en el significat que tenen aquests relats per a les persones que els emeten, sobre les funcions psicològiques que compleixen i la utilitat que té elaborar-les per als seus narradors.

El tercer apartat, “**La relació en les entrevistes biogràfiques**”, es fixa en les entrevistes, el marc on s’elaboren els relats biogràfics, entenent-les com una interacció que neix d’un acord entre dues persones que, d’entrada, parteixen d’una posició desigual. Una relació asimètrica que haurem d’intentar equilibrar durant la narració, l’escolta, l’intercanvi i l’acompanyament que s’hi produeix.

En el darrer apartat, “**Històries de vida com una eina de transformació**”, ens concentrem en les possibilitats d’ús de les històries de vida com a eina d’intervenció, des d’una perspectiva aplicada. Us presentem un ampli ventall de diferents formes d’aplicació, basades, en la majoria de casos, en experiències reals.

El tercer mòdul és un exemple: el relat de vida professional d’una educadora social. A l’annex “**El relat biogràfic d’una educadora social**” trobareu una presentació d’aquest relat: com es va elaborar i una breu anàlisi. A l’annex “**Apunts per a una transcripció**”, es reproduïx gran part de la seva transcripció.

Objectius

Amb aquest material volem assolir els objectius següents:

- 1.** Aproximar-nos a les històries de vida, i altres tècniques biogràfiques, com a tècniques de recerca en les ciències socials.
- 2.** Aprendre a utilitzar una eina que ens aproximi a la perspectiva que tenen les persones sobre les seves pròpies vides, reconeixent i valorant l'experiència individual i col·lectiva, i a partir d'aquí construir coneixement crític i professional.
- 3.** Comprometre'ns com a professionals amb les experiències de les persones i com aquestes persones les expliquen.

Continguts

Mòdul didàctic 1

A propòsit de les històries de vida

Eva Bretones Peregrina i Josep Ros Nicolau

1. Què són les històries de vida?
2. Com es fa una història de vida?

Mòdul didàctic 2

A propòsit de l'educació social

Neus Alberich González

1. Històries de vida com a tècnica de recerca en l'educació social
2. Els relats biogràfics com una forma de donar sentit a la pròpia persona
3. La relació en l'entrevista biogràfica
4. Històries de vida com una eina de transformació

Mòdul didàctic 3

Annexos

Neus Alberich González

1. Annex: El relat biogràfic d'una educadora social
2. Annex: Apunts per a una transcripció